

УДК 327

Остап'як В. І.,
кандидат політичних наук, директор
Навчально-методичного центру політичних
та євроінтеграційних досліджень
Прикарпатського національного університету
ім. Василя Стефаника (Україна, Івано-Франківськ),
vasiliy.ostapiak@gmail.com

КОНЦЕПЦІЇ МНОЖИННОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

Аналізуються основні тенденції налагодження партнерства в глобальних вимірах. Здійснено спробу проаналізувати налагодження партнерства в контексті сучасних політичних і економічних тенденцій взаємопов'язаних з глобальною кризою розвитку. Виділяється суть налагодження партнерства в економічному просторі сучасного глобалізованого світу. Доводиться необхідність аналізу партнерства в системі міжнародних відносин, котрий впливає на всі аспекти розвитку країни.

Проведено дослідження трансформації сучасних союзів у викликах загроз стабільності і подальшого імплементування демократичних процесів у країнах перехідного типу. Доводиться необхідність дослідження системи міжнародних відносин через призму налагодження паритетного партнерства, як складової стабільного розвитку сучасного світу.

Ключові слова: партнерство, союз, інтеграція, військовий блок, співробітництво.

Розглядаючи питання розвитку і трансформації системи міжнародних відносин, варто підкреслити вагомість партнерства, як основного чинника глобалізації. Відповідно концептуальними залишаються проблеми пізнання та аналізу розвитку глобального середовища, котре розвивається завдяки партнерству. Аналізуючи партнерство та його вплив на систему міжнародних відносин, варто все-таки більш детально проаналізувати не тільки явище партнерства, але й всі складові, що формують партнерство в політичному та економічному контекстах. Адже застосування економіки і політики є основоположними в інтеграції всього суспільства у процесі глобалізації. Проте партнерство дозволяє зберегти цивілізацію: «глобальна загальнолюдська реальність, яка базується на збереженні спадкоємності цивілізаційного розвитку, шляхом постійного здійснення унікально-одиночного, регіонально-особливого при безпосередньому породженні цивілізацією багатоманітних, суперечливих диференцій, відмінностей, за умов їх протистояння, в яких гинули окремі цивілізаційні форми і водночас виживали цілі цивілізації» [1].

Спостерігаючи за розвитком та налагодженням партнерства в сучасному міжнародному середовищі, варто також звернути увагу не тільки на доцільність партнерства, як консолідуючого фактору. Також варто було б розглянути налагодження паритетного партнерства у всіх його проявах на шляху побудови стабільного глобального простору. Стабільність поступу глобалізації, як загально цивілізаційного явища, в цих умовах залежить від налагодження партнерства, котре виступає конструктивним чинником в системі побудови нового світового порядку. Також багатозначним залишається проблема формування нового світового порядку з погляду доцільності і природності цього процесу, котрий потребує на ряду з налагодженням партнерства також запровадження нових форм мультикультурного взаємозв'язку в світовому товаристві із врахуванням дотримання прав і свобод кожної людини.

Базовою проблемою при визначенні доцільності формування міжнародного партнерства залишається ефективність такого роду міждержавних стосунків, котрі

побудовані на паритетному партнерстві. Відповідно ефективність можна визначити за допомогою декількох факторів, серед яких варто вказати економічні, військові, політичні, соціальні і т.д. Залишається проблемним, попри застосування вищезазначених факторів, питання пристосованості різних суспільств до комунікації в середині партнерських груп і чинники стабільності або дестабілізації в процесі налагодження ефективного партнерства.

Припускаємо, що механізм реалізації партнерства є доволі складним і побудованим на множинних факторах, що мотивовані геополітичною складовою сучасного світу. Партнерство можемо з певною мірою перестороги вважати фактором, що здатен об'єднати багато множин у різних за рівнем і розвитком суспільствах. Отже, взявши за основу поняття множин у системі міжнародних відносин, варто підкреслити, що множинність є також ключовим поняттям математики і логіки. На відміну від математичного і логічного застосування множин, цей термін у співвідношенні до партнерства в політичних вимірах потрібно застосовувати доволі обережно. Проте логічність формування міжнародного партнерства спонукає нас використовувати термін множинності саме в такому контексті. До прикладу дослідник Л. Заде запропонував для сприйняття адекватного математичного апарату у філософії теорію нечітких множин, зокрема, нечіткої логіки, що можна застосувати і для аналізу політичних процесів у глобальному просторі [2].

Поняття множинності у відношенні до системи міжнародних відносин доволі складно описати, позаяк майже не розглядається та не має точного визначення. Однак під поняття множинності у міжнародних відносинах можна віднести, як групу держав так і окремі держави. Групу держав, що входять в співдружності, так і держави, що об'єднуються в блоки чи союзи. Вважаємо, що множинність, як логічна категорія, взаємопов'язана та обумовлює існування партнерства, як процесу, що допомагає трансформувати світову політичну систему і проводити подальшу глобалізацію.

Пріоритетним при розгляді партнерства варто вважати і варто також дослідити множинність, що є невід'ємною складовою формування партнерства. Спостерігаємо недостатній рівень дослідження феномену множинності у формуванні політичного партнерства в системі міжнародних відносин, попри те, що саме партнерство є основою організації політичних комунікацій. Вважаємо, що поняття організації є доволі значущим у дослідженні партнерства, проте така логічна величина, як множинність, також значною мірою впливає на формування партнерства.

Серед закордонних дослідників, що досліджували явище множинності в політичній філософії та системі міжнародних відносин перш за все потрібно відзначити А. Негрі, М. Хардта, П. Вірно. Окремі уваги серед вітчизняних дослідників варто звернути на праці І. Погорської, Є. Макаренка, Б. Канцелярука, О. Шевчука.

Мета і завдання дослідження. Вважаємо за доцільне дослідити вплив такого логічного поняття як множинність на формування організації і утворення партнерства в системі міжнародних відносин. Тобто при розгляді впливу множинності на формування партнерства потрібно розглядати політичну складову, як основоположну у налагодженні політичного партнерства, а множинність

варто дослідити як складову частку партнерства. Варто також виділити поняття політичної множинності, що здатна впливати на політичні процеси в системі міжнародних відносин, як логічно вмотивована складова глобалізації.

Розглядаючи партнерство в сучасному світі, варто коротко охарактеризувати політичне партнерство, як основоположну складову розвитку сучасної цивілізації. Проте на сучасному етапі розвитку спостерігаємо доволі складні та деструктивні прояви накладання багатополюсного світу на світове співтовариство, що руйнує і призводить до виникнення криз і конфліктів всю систему міжнародних відносин. Як зазначає Ю. Яковець, глобальна інтеграція є необхідною умовою «історичного процесу розвитку людства, оскільки вона приводить до відповідних форм переплетіння міжцивілізаційного розвитку та синхронізації цивілізацій» [3, с. 7]. Відповідно бачимо, що площина досліджуваного міжнародного середовища є по своїй структурі множинна. Множинність – це сукупність союзів, блоків і інших політичних, партнерських утворень, що взаємопов'язана в світовій структурі глобального світового порядку. Множинність світової системи доволі неоднозначно впливає на процес пізнання і прогнозування, планування в системі міжнародних відносин. Попри доволі складну сутність глобальних процесів, котрі малокеровані та слабо прогнозовані саме завдяки вдалому дослідженню феномену множинності, можна було запропонувати альтернативні шляхи формування партнерства, як складової частини сучасного світу, що беззаперечно конструктивно може вплинути на формування нового світового порядку.

Аналізуючи сучасну систему світопорядку, варто звернути увагу, в першу чергу, на формування та діяльність біполярного світоустрою, котрий попри кризу свого розвитку «Карибську кризу», війну у В'єтнамі, та інші локальні сутички, був доволі прогнозованим та зумів зорганізувати світову систему міжнародних комунікацій та розділив політичну множинність світового політичного процесу на два протилежних табори. Маємо на увазі капіталістичний світ та комуністичний табір.

Спостерігаємо, що в контексті формування і функціонування двополюсного світу характерною є чітка межа і поділ країн на біполярному рівні. Тобто, виникає можливість чіткого прогнозування налагодження партнерства у біполярному просторі, зокрема в зіткненні між США та СРСР. Проте така система попри значну прогнозованість містила доволі високий рівень кризогенності та конфліктності. Конфліктності, що супроводжувалася локальними, регіональними конфліктами, на основі котрих протиборчі табори комуністичного і капіталістичного випробовували дипломатичні та військові союзи у протидії одне одному.

Бачимо, що двополюсний світ сформував безліч, як деструктивних так і конструктивних підходів до реалізації світової політики та формування міжнародного права. Проте доволі значні і амбітні імперські плани Радянського союзу зазнали невдачі через значні прорахунки в економічній складовій розвитку. Спостерігаємо, що доволі значною є складова ідеологічного напрямку, що здатна сформувати значний рівень мотивації, проте мотивація також підкріплена прагненнями множинності до володіння певними ресурсами чи благами.

Множинність також відіграла значний вплив у розпаді Радянського союзу, через неможливість комуністичної системи забезпечити чітку мотивацію та модернізувати ідеологію комунізму. В такому контексті система зазнала певного розщеплення на множинність. Відтак множинність почала формувати нові підходи до системи міжнародних відносин. Множинність виступила стимулом того, що А. Печчеї називав: «інтеграцією в єдиний світовий простір, що дає змогу більш ефективно регулювати міжнародне життя, а відповідно до цього вона є найбільш ефективним способом співіснування. Проте такий стан справ не відповідає інтересам великих держав, а також низці егоцентричних держав. Тому необхідно переосмислити ідею національної держави, щоб знайти шляхи для перетворення нинішньої світової системи у світове співтовариство» [4].

Після розпаду СРСР більшість дослідників припустили формування однополюсного світового порядку на чолі з провідною країною, маємо на увазі США. Однак внаслідок доволі деструктивних процесів у системі міжнародних відносин та низку прорахунків, однополюсний світ виявився доволі нестабільним. Нестабільність налагодження партнерства довкола одного центру сили призводила до значної дезорієнтації всю світову систему. Відповідно такий підхід до формування світової політики міг спричинити руйнацію засад демократичного світу, а відтак зруйнувати основні принципи демократії і поступової демократизації світового співтовариства.

Однополюсний світ, як світова складову сучасного світу, матиме всі шанси перерости у глобальний тоталітарний устрій, що звичайно б унеможливило не тільки демократичний розвиток, але й зруйнувало б більшість прав та свобод. Відтак основною загрозою однополюсного світу є ризик концентрації влади в одній особі чи групі осіб, що без сумніву деструктивно може вплинути на систему міжнародних відносин.

Однополюсний світ однозначно може виступати загрозою не тільки для глобального середовища, але й для кожної людини. Однополюсний світоустрій унеможливує стабільний розвиток економічної системи, позаяк вважатиме необхідним забезпечення інтересів полюса політичної сили за рахунок експлуатації менш розвинених регіонів.

Множинність у системі однополюсного світу втрачає властивості до формування системи політичного партнерства, а відтак через відсутність впливу множинності на політичний процес, політична складову зазнаватиме деструктивного впливу. Про деструктивність глобальних перетворень також зазначав К. Зегберса, «Груба трансплантація норм та цінностей у суспільний організм може виявитись згубною» [5, с. 70]. Варто зазначити, що множинність, маючи як конструктивний так і деструктивний вплив на систему міжнародних відносин, доволі позитивно впливає на процеси розвитку самої системи міжнародних відносин.

Відповідно множинність доволі конструктивно здатна впливати на багатополлярний світовий порядок і спонукати світову політичну систему до адаптації політичних процесів, до викликів глобального середовища. Партнерство в умовах багатополлярності є складовою розвитку світової політичної системи. Множинність в таких умовах виступає складовою часткою партнерства. Сукупність множинних факторів, таких як економіка,

внутрішня політика, релігія, соціальне становище, культура, законодавство входять в основу логічної множинності, що природно еволюціонує і дає поштовх до формування партнерства. Відповідно партнерство в його політичному прояві здатне за умов адаптації ідеологічної складової, основаної на демократичних принципах, конструктивно вплинути на глобалізацію.

Партнерство відіграє провідну роль у подоланні криз і конфліктів у сучасному багатополлярному світі. Звичайно, що в сучасних умовах та, зіштовхуючись з викликами загроз міжнародного тероризму, саме партнерство здатне нівелювати ті складні і небезпечні прояви загроз сучасного світу. Партнерство може слугувати основним чинником запобігання не тільки терористичним загрозам, але й загрозам військової анексії окремих територій чи іншого роду військових небезпек. Ми спостерігаємо на прикладі різних військових блоків та союзів здатність відмінно реагувати на загрози сучасного глобального середовища.

Відтак партнерство фактично виконує конструктивні функції у багатополлярному світі, відповідно завдяки налагодженню партнерства можна подолати також низку економічних проблем, пов'язаних з відставаннями у розвитку різних регіонів світу. Відповідно доволі значною залишається економічна складова партнерства, що спроможна також конструктивно впливати на розвиток як окремих суспільств і держав, так і груп чи об'єднань, які в форматі глобалізації можна вважати множинним і такими, що здатні впливати не тільки на партнерство, але й на подальшу глобалізацію.

Робимо припущення, що множинність, як логічна концепція, є не тільки складовою формування політичного партнерства, але й складовою формування союзів. Яскравим прикладом формування союзу може виступати утворення ЄС. В сучасній системі міжнародних відносин відіграє провідну роль, однак множинності також не позбавлені і Сполучені Штати Америки, котрі за своєю основною ознакою є штучним утворенням, об'єднаним за демократичними засадами та містять єдиний спільний закон – конституцію.

Відповідно партнерство відіграє провідну роль в утворенні союзів, відтак, спостерігаючи за багатополярним світом, можемо припустити, що багатополярність є ще одним етапом у процесі формування нового світового порядку. На відміну від союзів, присутня також інша форма партнерства, котру можна назвати: військові блоки, зокрема Північно-Атлантичний альянс, котрий об'єднає країни за ознакою розвитку тобто демократизованістю суспільства. Блоки і союзи мають в основі свого формування партнерство, як основну складову, що здатна трансформувати та адаптувати держави для спільної комунікації і вирішення спільних завдань. Множинність також відіграє провідні ролі у налагодженні комунікацій між блоками та союзами. Множинність, як логічна величина, відіграє значну роль у побудові нового світового порядку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Варто підкреслити про значущість подальшого дослідження політичного партнерства та складової такого партнерства, як множинності. Адже категорія множинності торкається своєю логічною основою не тільки політичних чи економічних, але й соціальних, а суспільних парадигм розвитку. Спостерігаємо, що розвиток суспільства в сучасному світі є неможливим без налагодження конструктивного партнерства. Партнерства, котре за

своєю основою будується на основі множинності та здатне стабілізувати та розвивати глобальні процеси в конструктивному руслі.

Паритетним партнерством, як формою політичного партнерства сучасного світу, також варто приділити достатньої уваги, адже паритетність у сучасному світі здатна локалізувати негативні наслідки трансформування та спрямувати розвиток політичних відносин у конструктивному напрямку. Множинність, на відміну від партнерства, попри свою логічність є доволі складним ірраціональним поняттям і буквально виконує функцію побудови, тому присутня у будь – яких суспільствах. Зазначена теорія нечітких множин і нечіткої логіки дозволяє при використанні власного категоріального апарату ефективно проводити багатокритеріальну оцінку різних об'єктів дослідження навіть за умов неповноти вихідної інформації [6]. На відміну від множинності, партнерство, особливо в його паритетних проявах, є більш характерною ознакою демократичних суспільств. Паритетність дозволяє нівелювати деструктивні впливи глобалізації і спрямувати логічну вмотивованість множинності в позитивному напрямку.

Складність множинності, як ірраціонального агента, полягає також у його структурованості та застосуванні цього терміну в математичній науці, проте сам термін доволі чітко віддзеркалює проблему сприйняття партнерства та розкриває ірраціональне в раціональному феномені партнерства. Відтак партнерство і множинність, як логічні категорії, потребують подальшого аналізу задля більш чіткого визначення їхніх впливів на систему міжнародних відносин.

Список використаних джерел

1. Соловьев В. Сочинения: в 2 т. / В. Соловьев. – М., 1988. – Т.1. – 563 с.
2. Zadeh L. A. Fuzzy sets. Inf. & Control, 12, 1965. – P.94–102. (in USA).
3. Яковец Ю. В. Глобализация и взаимодействие цивилизаций. Междунар. ин-т Питирима Сорокина – Николая Кондратьева / Ю. В. Яковец. – М.: Экономика, 2001. – 346 с.
4. Печчеи А. Человеческие качества / А. Печчеи. – М., 2005. – 348 с.
5. Зегберс К. Сшивая лоскутное одеяло... / К. Зегберс // Pro el sonnta. Осень. – 1999. – С.54–84.
6. Клир Дж. Системология. Автоматизация решения системных задач. Пер. с англ. – М.: Радио и связь, 1990. – 540 с.

References

1. Solov'ev V. Sochinenija: v 2 t. / V. Solov'ev. – М., 1988. – Т.1. – 563 s.
2. Zadeh L. A. Fuzzy sets. Inf. & Control, 12, 1965. – P.94–102. (in USA).
3. Jakovec Ju. V. Globalizacija i vzaimodejstvie civilizacij. Mezhdunar. in-t Pitirima Sorokina – Nikolaja Kondrat'eva / Ju. V. Jakovec. – М.: Jekonomika, 2001. – 346 s.
4. Pechchei A. Chelovecheskie kachestva / A. Pechchei. – М., 2005. – 348 s.
5. Zegbers K. Sshivaja loskutnoe odejalo... / K. Zegbers // Rro el sonnta. Osen'. – 1999. – S.54–84.
6. Klir Dzh. Sistemologija. Avtomatizacija reshenija sistemnyh zadach. Per. s angl. – М.: Radio i svjaz', 1990. – 540 s.

*Ostapiyak V. I., PhD (in Political Science),
Director of the Training Center of Political Research and European
integration of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ukraine, Ivano-Frankivsk), vasilyi.ostapiak@gmail.com*

Conception of political partnership plurality

The article deals with the analysis of the main tendencies of partnership establishment in global dimensions. There was made an attempt to analyze

partnership establishment in the context of current political and economic tendencies that are interconnected with the global development crisis. The essence of partnership establishment in economic sphere of the modern globalized world was distinguished. The necessity of partnership analysis in the system of international relations that influences all aspects of countries' development was proven.

There was also conducted a study of transformations of modern alliances in the challenges of threats to stability and further implementation of democratic processes in transitional countries. The necessity to study the system of international relations through the prism of equal partnership establishment as a part of sustainable development of the modern world was proven.

Keywords: partnership, alliance, integration, military alliance, cooperation.

Остапьяк В. И., кандидат политических наук, директор Учебно-методического центра политических и евроинтеграционных исследований Прикарпатского национального университета им. Василия Стефанюка (Украина, Ивано-Франковск), vasilyi.ostapiak@gmail.com

Концепции множественности политического партнерства

Анализируются основные тенденции налаживания партнерства в глобальных измерениях. Предпринята попытка проанализировать налаживание партнерства в контексте современных политических и экономических тенденций, взаимосвязанных с глобальным кризисом развития. Выделяется суть налаживания партнерства в экономическом современном глобализирующем мире. Доказывается необходимость анализа партнерства в системе международных отношений, который влияет на все аспекты развития стран.

Проведено исследование трансформаций современных союзов в вызовах уроч стабильности и дальнейшего имплементирования демократических процессов в странах переходного типа. Доказывается необходимость исследования системы международных отношений через призму налаживания партнерства, как составляющей устойчивого развития современного мира.

Ключевые слова: партнерство, союз, интеграция, военный блок, сотрудничество.

УДК 327

Костира І. О.,
кандидат політичних наук, доцент,
Київський національний університет
культури і мистецтв (Україна, Київ),
prorectorknukim@gmail.com

ПОЛІСЕМАНТИЧНІСТЬ ПОНЯТТЯ ГЕОКУЛЬТУРА В СУЧАСНІЙ ПОЛІТОЛОГІЇ

Репрезентується науковий огляд феномену геокультури в сучасній політології. Поняття геокультури було інтерпретовано як науково-управлінський аспект геополітики, що визначає культурно-ціннісне походження політичного суперництва та союзництва. В той же час, базуючись на дослідженнях І. Валлерстайна та С. Хантінгтона, демонструється авторський зміст даного поняття та розкривається його полісемантичність. Експлікація геокультури в загальній політології реалізована засобами аналізу визнаних геокультурних трендів, зокрема, геокультурної поляризації, геокультурної асиміляції, геокультурної гібридизації та культурної ізоляції.

Ключові слова: геокультура, світосистема, геокультурна поляризація, геокультурна асиміляція, геокультурна гібридизація та культурна ізоляція.

Політичний світ сучасності – це складна та багатогранна система взаємодії різних цінностей, інтересів та стратегій. Ще в кінці ХХ століття, зокрема після закінчення соціалістично-капіталістичної боротьби, не лише науковий, але й публічно-політичний дискурс був найтісніше пов'язаний з констатацією процесів світової уніфікації, розквітом мультикультуралізму та пророкуванням універсальної світової культури гуманізму. В 1983 році в праці Теодора Левітта «Глобалізація ринків» було вжито слово «глобалізація» як поняття, що описує тенденцію до світової економічної уніфікації. На той час багато науковців уже оголосили економіку фактичним двигуном планетарної історії, тому уявлення про синхронне політичне об'єднання цивілізацій здавалося близьким до дійсності. Однак реальність не є настільки однорідною, а секретами історичного руху

людства заволодіти не настільки просто. Глобалізація не стала заміною локалізованого та полярного за своєю суттю політичного змісту сучасності, вона лиш лягла поверхневим шаром на минулі проблеми протистояння цивілізацій, та лише ускладнила, замаскувала умови їх протікання. Те, що раніше виявлялося очевидним суперництвом – «холодна війна», «карибська криза», китайсько-японські конфлікти, протистояння Індії та Пакистану – поступово втратило свій очевидний характер та сховалося за спектаклем прихованої макрополітичної гри.

Однак, в останні кілька років ми спостерігаємо відновлення політичної регіоналізації в світі та повернення карти реальних інтересів на екрани публічності. На лице загострення відносин між США та Росією, інтенсифікація колізії сил в ісламському світі, навіть інтереси союзних Америки та Європи дедалі частіше розбігаються. Дані факти очевидно є лиш передвісниками подій, яким лише належить статись – брунівський рух світової політики лиш зовні є хаотичним та непередбачуваним. Останнє десятиліття цілком можливо стане періодом поступового повернення до чітко окреслених цивілізаційних кордонів.

В той же час світові виробничі та торгові господарства продовжують свій інтеграційний поступ, реалізуючи конвергенцію ринкових зв'язків на всіх материках нашої планети. З даного протиріччя виникає закономірне питання: якщо економіка все ж таки являлася «двигуном» історії та політики зокрема, тоді чому світ на разі тяжіє до локалізації? Відповідь на це питання може бути дане виключно з нового погляду на природу політичних доктрин різних країн та народів. Однією із наукових спроб такого оновленого аспекту є *геокультура*.

Виходячи з необхідності альтернативного погляду на підстави політичних стосунків між різними цивілізаціями та народностями, застосування нового геокультурного контексту до проблем геополітики виявляється в край актуальним та цінним. В рамках представленого дослідження ми ставимо за мету дослідити сутнісні особливості геокультури як нового наукового аспекту в сфері макро-політології.

Однією з головних переваг геокультурного політичного підходу є його спроба пояснити та спрогнозувати глобальні політичні події та рішення без надмірної та, часто, недоречної апеляції до економічних категорій. Як показала європейська історія починаючи з доби промислових революцій у Англії, економіка є надзвичайно важливим політичним чинником на міжнародній арені, однак її вирішальний, категоричний вплив в світлі найсвіжіших подій був значно переоцінений. Досить багато науковців (Ю. Хабермас, Р. Робертсон) ще у 20–30 років тому підкреслювали значне падіння ролі національної держави в контексті економічних рухів у світі [5, с. 109]. Сучасні капіталісти (власники та співвласники ключових корпоративних підприємств) є якраз тими активними суб'єктами, хто в повній мірі користується позитивними наслідками глобалізації, і як наслідок, являються її вагомими каталізаторами. Як наслідок, в сучасну епоху можна спостерігати наступний феномен: глобалізація грає позитивну роль виключно для тих країн та економічних систем, які в даний момент володіють керівними позиціями на світовому ринку і, як наслідок, здатні експлуатувати інші суб'єкти світової економічної системи [8, с. 8–9].